

Innledning	3
Psykososialt barnehagemiljø i barnehageloven.....	3
Barnehageloven § 41.....	3
Barnehageloven § 42.	4
Barnehageloven § 43	6
Mobbing i barnehagen.....	6
Forebygging av mobbing i barnehagen.....	7
Samarbeid mellom hjem og barnehage.....	8
Foreldres rett til klage på barnehagemiljøet.....	9
Litteraturliste	10
Informasjon og materiell til barnehagens arbeid med forebygging av mobbing.....	11
Vedlegg 1.....	13
Tiltaksplan dersom mobbing skjer i barnehagen	13
Vedlegg 2.....	14
Tiltaksplan ved krenkende atferd utført mot/ av barn:	14
Vedlegg 3.....	15
Mal for møte med foreldre ved krenkende atferd i barnehagen.....	15
Vedlegg 4.....	16
Aktivitetsplan ved krenkende atferd utført av ansatt/styrer	16
Vedlegg 5.....	17
Sjekkliste for barnehagens psykososiale miljø	17
Vedlegg 6.....	18
Sjekkliste for de voksnes relasjoner til barna.....	18
Vedlegg 7.....	19
Fargeskjema – Relasjonskartlegging i barnehagen (utviklet av Kari Pape)	19
Vedlegg 8.....	21
Internkontroll	21

Innledning

Handlingsplan for et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø er en plan for å forebygge, avdekke og håndtere mobbing i barnehagene i Midt-Telemark kommune.

Hovedmålet er at alle barnehagene i Midt- Telemark kommune skal ha nulltoleranse mot mobbing. Barnehagene skal fremme positive handlinger som motvirker mobbing og arbeide for at barn i barnehagen verken skal oppleve å bli mobbet eller mobbe andre.

Alle barn og foreldre i barnehagene i Midt-Telemark skal møte voksne som har vilje, kompetanse og mot til å gjøre sitt ytterste for å skape et trygt og godt barnehagemiljø. De skal også oppleve å bli tatt på alvor når de har en bekymring.

Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette (Rammeplanen, 2017).

Psykososialt barnehagemiljø i barnehageloven.

Den 01.01.2021 kom et nytt kapittel i barnehageloven: kapittel VIII Psykososialt barnehagemiljø. Dette tar for seg plikten barnehagen har for å gi barnehagebarn et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø. De nye bestemmelsene stiller klare krav til de ansatte om oppdatert og tilstrekkelig kompetanse om regelverket, barnehagemiljø og arbeid mot mobbing og andre krenkelser.

Barnehageloven § 41.

Nulltoleranse og forebyggende arbeid

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.

Barnehageloven § 42.

Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)

Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det. Det skal meldes fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.

Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller. Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø skal barnehagen snarest undersøke saken.

Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø.

Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.

Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering. Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak.

I planen skal det stå:

- a) hvilke problemer tiltakene skal løse
- b) hvilke tiltak barnehagen har planlagt
- c) når tiltakene skal gjennomføres
- d) hvem som skal gjennomføre tiltakene
- e) når tiltakene skal evalueres

Aktivitetsplikten gjelder hvis det er grunn til å mistenke at barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø på mer generell basis enn en aktuell hendelse isolert sett, eller hvis barnet selv eller foreldrene sier fra om dette. Det er barnets egen opplevelse som skal legges til grunn når barnehagen skal ta stilling til om barnet har et trygt og godt barnehagemiljø (Stette, 2020).

Barnehagen kan ikke avvise barnets eller foreldrenes påstand om at det ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, ved å vise til at de andre barna opplever miljøet som godt, eller at barnehagens ansatte ikke har vært vitne til krenkelser (Stette, 2020).

1. Plikt til å følge med:

Plikten til å følge med gjelder alle voksne som jobber eller yter en tjeneste i barnehagen. Plikten til å følge med handler om å ha gode rutiner for tilstedeværelse i barnegruppene, og systematisk observasjon av alle barn. Personalet må være særlig oppmerksomme på barns atferd og reaksjoner, og endringer i atferd og reaksjoner.

En barnehage kan ikke fraskrive seg ansvar ved å vise til at personalet ikke visste hva som foregikk, eller at de ikke hadde noen mistanke om at noe var galt.

2. Plikt til å melde fra

Det er innført plikt for personalet til å varsle barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at enkeltbarn, eller flere barn i en barnegruppe ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Det stilles ikke formkrav til selve varslingen. Styrer er ansvarlig for at barnehagen håndterer og følger opp slike meldinger på en forsvarlig måte. Styrer har plikt til å melde fra til barnehageeier i alvorlige tilfeller.

3. Plikt til å undersøke

Dersom en som jobber i barnehagen, barnet selv eller foreldrene får kjennskap til eller sier ifra om at et barn eller en barnegruppe ikke har et godt psykososialt miljø, skal det alltid settes i gang en undersøkelse. Et barn har etter barnekonvensjonen artikkel 12, grunnloven § 104 og barnehageloven § 3 rett til å bli hørt. En slik rett blir uten mening hvis de voksne i barnehagen ikke hører på barnet, sier seg uenig, eller avviser barnets forsøk på å si fra. Barnehagens plikt til å undersøke ved mistanke om at et barn ikke har det trygt og godt, vil gjøre at de barna som ikke klarer å si fra selv også blir fanget opp. Plikten til å undersøke handler om å undersøke hva som ligger bak barnets eller barnas opplevelse, og få bedre innsikt i hvordan barnet eller barna opplever hverdagen i barnehagen. Barnehagen må se på hva som har skjedd der og da, men også hva som har skjedd tidligere. Målet med undersøkelsen er å få nok informasjon til å kunne vurdere om barnehagen må sette inn tiltak og eventuelt hvilke tiltak som skal settes inn.

Dersom barnehagen, etter sin undersøkelse, konkluderer med at et enkeltbarn, eller flere barn i en barnegruppe, ikke har det trygt og godt i barnehagen, skal barnehagen sette inn tiltak som retter opp i dette. Det samme skal barnehagen gjøre dersom barnet eller foreldrene mener at det ikke er et trygt og godt barnehagemiljø.

4. Plikt til å sette inn egnede tiltak

Barnehagen må avgjøre hvilke tiltak som skal settes inn etter en konkret og skjønnsmessig vurdering. Tiltakene må bygge på faglig vurdering ut fra kunnskap om barnehagemiljø og arbeid mot mobbing og andre krenkelser. Tiltakene må være lovlig etter barnehageloven og annet regelverk. Aktivitetsplikten gjelder så lenge barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Dersom tiltakene ikke har fungert, må barnehagen sette inn nye tiltak. Derfor er det også en plikt å evaluere og eventuelt justere tiltakene underveis. Barnehagens plikt til å sette inn tiltak løper så lenge barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, og aktivitetsplikten blir oppfylt så lenge barnehagen gjør alt som med rimelighet kan forventes for at barnet skal få et trygt og godt barnehagemiljø

Barnehageloven § 43

Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen krenker et barn

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren.

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte

Mobbing i barnehagen

Mobbing av barn i barnehagen er handlinger fra voksne og/ eller andre barn som krenker barnets opplevelse av å høre til og være en betydningsfull person for fellesskapet. Definisjon er hentet fra forskningsrapporten «Hele barnet, hele løpet; mobbing i barnehagen».

Å møte individets behov for omsorg, trygghet, tilhørighet og anerkjennelse, og sikre at barn får ta del i og medvirker i et fellesskap, er viktige verdier som skal gjenspeiles i barnehagen. Barnehagen skal fremme demokrati, mangfold og gjensidig respekt, likestilling, bærekraftig utvikling, livsmestring og helse (Rammeplanen, 2017).

Når mobbing eller krenkelser skjer, vil kvaliteten på barnehagen vises gjennom hvordan de voksne samarbeider til beste for barnet for å håndtere mobbing og krenkelser. Det er alltid de voksne i barnehagen som har ansvaret for hvordan kulturen og kvaliteten i barnehagen er. Både barna og foreldrene er helt avhengige av at de ansatte har en kommunikasjonskultur der utfordrende tematikk kan løftes opp og tas tak i.

I rammeplanen står det helt tydelig: ***Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette.***

Mobbing i barnehagen kan skje på mange måter, og det er viktig å presisere hva man legger i begrepet mobbing (FUB 2012). I tillegg er det viktig for personalet i barnehagen å kjenne igjen hva som er en vanlig konflikt, erting og at erting kan være en begynnende mobbeatferd og mobbing.

Mobbing kan være (FUB 2012):

- Dytting, lugging, kloring, biting
- Erting, bli ledd av, kalt dumme ting, bruk av kallenavn
- Ødelegger, og gjemmer ting for hverandre
- Utestenging
- Rollelek – hvordan rollefordeling og maktbruk praktiseres

Det er viktig å være klar over at slik atferd kan være tilfeldig og ikke nødvendigvis et problem. Men dersom slik atferd gjentas over tid, og man ser et mønster i at det er de samme som har denne typen atferd eller blir utsatt for det, må det tas tak i.

Mobbing er repeterende, vedvarende og negativ atferd og handling, ofte rettet mot enkeltindivider og har som hensikt å skape frykt og krenke.

Mobbing kan være vanskelig å oppdage. Det er ingen sikre og klare tegn på at mobbing foregår. Plutselige endringer i et barns atferd er imidlertid et viktig tegn, som f.eks:

- Vil ikke gå i barnehagen
- Nekter å fortelle hva som er galt
- Blir lett oppfarende, sint, aggressiv eller underkaste seg andre totalt
- Plager yngre barn eller søsken
- Mister selvtillit
- Gråter seg i søvn eller har mareritt
- Endrer sovemønster – eller spisevaner
- Vondt i magen eller hodet

Voksne kan også krenke barn gjennom ord og handlinger (FUB 2012). Måten vi velger å snakke med og til barn på, har stor betydning for hvordan de oppfatter seg selv i samspill med andre og sine omgivelser (Utdanningsdirektoratet, 2012). De voksne må være bevisste på hvordan de snakker til og med barn, men også hvordan de snakker til og om hverandre foran barna (Idsøe og Roland 2017).

For å kunne få til gode relasjoner blant barna, så må de voksne vise gode eksempler på slike relasjoner daglig, og være gode rollemodeller for barna.

For barnet betyr dette at:

- Barnet opplever likeverdig respekt fra alle voksne
- Barnet er alltid inkludert i fellesskapet
- Barnet opplever seg forstått
- Barnet støttes i sin utvikling av evner og kompetanse

Kjennetegn på god praksis:

- Alle barn, voksne og familier omtales positivt
- Voksne som er aktive, varme og engasjerte
- De voksne i barnehagen er sammen med barna, slik at mobbing oppdages
- Samarbeid med foresatte, slik at en får en felles forståelse og tilnærming til barna
-

Forebygging av mobbing i barnehagen

Fokus på lek, språk og relasjoner er noe av det viktigste vi kan arbeide med i barnehagen for å forebygge mobbing. Lund et.al. (2015) viser i sin rapport at barn som blir utestengt fra lek

ofte er barn som mangler lekekompetanse, har dårlig språkkompetanse og blir oversett og negativt definert av de ansatte i barnehager.

Rammeplanen (2017) fastslår at barnehagen aktivt skal legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt felleskap og at personalet **skal**:

- støtte barn i å sette egne grenser, respektere andres grenser og finne løsninger i konfliktsituasjoner
- forebygge og stoppe diskriminering, mobbing og krenkelser og hindre uheldige samspillsmønstre.
- Støtte barnas refleksjoner rundt situasjoner, temaer og fenomener og skape forståelse og mening sammen med dem

Barnehagen må ha fokus på:

- Voksne som er trygge og gode rollemodeller
- Kunnskap om barns utvikling
- Lek og vennskap
- Snakke om mobbing
- Sosial kompetanse og prososial atferd
- Voksenstøtte
- Voksne som er våkne og oppmerksomme
- Nulltoleranse for mobbing og krenkende oppførsel
- Konsekvente og tydelige voksne
- Foreldreinkludering
- Refleksjon over egen praksis, og hvordan egne valg påvirker en i arbeidet med barna
- Felles forståelse i personalgruppa

Samarbeid mellom hjem og barnehage

Dersom barnehagen får mistanke om at det forekommer utestenging og mobbing i barnehagen, skal foresatte alltid involveres. Det er også viktig at foresatte melder fra til styrer eller pedagogisk leder i barnehagen dersom de opplever eller mistenker utestengelse og mobbing av barn.

Dette kan foresatte forvente fra barnehagen:

- Foresatte får informasjon om hvordan barnehagen arbeider for å forebygge mobbing. Barnehagen går gjennom «Handlingsplan for et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø» på foreldremøtet på høsten.
- Mobbing og vennskap blir tatt opp i foreldresamtaler.
- Foresatte blir møtt og tatt på alvor dersom de melder en bekymring.
- Barnehagen tar kontakt samme dag dersom personalet opplever at barn har blitt utsatt for, eller har forårsaket en uønsket hendelse.

- Barnehagen tar kontakt dersom atferden til barnet vekker bekymring.
- Foresatte skal oppleve å bli sett, hørt og inkludert i barnehagens arbeid.
- Barnehagen setter i gang tiltak dersom mobbing/utestenging skjer, og det blir ført referat fra møtene.
- Taushetsplikten overholdes.

Dette forventer barnehagen fra foresatte:

- Foresatte kontakter pedagogisk leder eller styrer og ber om en samtale for å snakke om deres uro. Det samme gjelder om foresatte er urolig for at deres barn har en atferd som kan påvirke samspillet med andre barn negativt.
- Foresatte melder fra om man opplever at andres barn blir mobbet/krenket.
- Foresatte er varsomme med hva som blir sagt mens barna hører på, og er bevisste på å være gode rollemodeller.
- Foresatte snakker positivt om barnehagen, de ansatte, de andre barna i barnehagen og deres foresatte.
- Foresatte bryr seg om andres barn og inkluderer dem ved å f.eks. hilse når dere møtes, slår av en prat, eller inviterer andre barn med hjem.

På www.nullmobbing.no finnes det en guide om hvilke rettigheter barnet har, og hvordan en som foresatt kan gå frem i kontakt med barnehagen.

Foreldreutvalget for barnehager (FUB) har også nyttig informasjon på sin hjemmeside: www.fubhg.no/mobbing

Foreldres rett til klage på barnehagemiljøet

Dersom foreldre er misfornøyd med barnehagens oppfølging av barnets barnehagemiljø kan foreldrene henvende seg til barnehageeier eller barnehagemyndighet.

Barnehageeier: Er ansvarlig for at barnehagene oppfyller pliktene de er pålagt i barnehagelovens § 41, 42 og 43, og har arbeidsgiveransvar og kan bistå og instruere barnehagene i håndtering av enkeltsaker.

Barnehagemyndighet: Skal påse at barnehagene etterlever regelverket, blant annet gjennom veiledning og tilsyn.

Litteraturliste

Boktittel

Mathias er alene

Odd er et egg

Fugl

Kunsten å møte en bjørn

Albert og udyret

Hvem kan redde Albert Åberg?

Fremmed

Når to er sinte på hverandre

Venner

Gleding!

Feiling!

Forfatter

Ingrid Lund

Lisa Aisato

Lisa Aisato

Camilla Otterlei

Gunilla Bergstrøm

Gunilla Bergstrøm

Kaia, Bendik og Trond Brønne/ Per Dybvig

Tor Åge Bringsværd

Brenne / Dybvig

Siri F. Abrahamsen

Siri F. Abrahamsen

Faglitteratur

Boktittel

Mobbing i barnehagen. Et sosialt fenomen.

De er jo bare barn. Om barnehagebarn og mobbing.

Sosial kompetanse

Mobbing i barnehagen

Forfatter

Mai Brit Helgesen

Ingrid Lund

Kari Lamer

Reidar Pettersen

Informasjon og materiell til barnehagens arbeid med forebygging av mobbing

Regjeringen

- Partnerskap mot mobbing: Sammen for et inkluderende lærings- og oppvekstmiljø 2016-2020

<https://www.regjeringen.no/contentassets/95ef678cc8c7454fb45e3f57826dd461/partnerskapmotmobbing.pdf>

- FNs barnekonvensjon

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/fns-barnekonvensjon/id88078/>

Kunnskapsdepartementet

- Barnehageloven. (2005). Lov om barnehager (barnehageloven).

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

- Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2017)

<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Utdanningsdirektoratet

- Mobbing (informasjon til barn, foresatte og ansatte)

<https://www.udir.no/nullmobbing/>

- Barns trivsel – voksnes ansvar (Veileder, finnes på flere språk)

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/barnehagens-innhold/trivsel/trivselsveileder/>

- Barns trivsel i barnehagen (informasjon, støttmateriell, filmer)

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/barnehagens-innhold/trivsel/>

- Hva vet vi om mobbing i barnehagen? (Kort artikkel)

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/barnehagens-innhold/trivsel/hva-vet-vi-om-mobbing-i-barnehagen/>

- Nullmobbing - Informasjon til barn, unge og foresatte om mobbing og rettigheter

<http://www.udir.no/nullmobbing/>

Læringsmiljøsentret, Universitetet i Stavanger

- Hjemmeside til Læringsmiljøsentret

<http://laringsmiljosenteret.uis.no/barnehage/>

- På leit etter læringsmiljøet i barnehagen (Synteserapport utarbeidet på oppdrag av Udir)

https://laringsmiljosenteret.uis.no/getfile.php/13233218/L%C3%A6ringsmilj%C3%B8sentret/Pdf/Barnehage/Rapport_Pa%20leit%20etter%20laringsmiljoet.pdf

- Mobbing i barnehagen: Hva kan foresatte og ansatte gjøre? (artikkel)

<http://laringsmiljosenteret.uis.no/barnehage/mobbing-i-barnehagen/mobbing-i-barnehagen-hva-kan-foresatte-ogansatte-gjoere-article80989-14852.html>

Foreldreutvalget for barnehager (FUB)

- Mobbing i barnehagen (informasjon og materiell)

<http://www.fubhg.no/mobbing-i-barnehagen.281498.no.html>

Unicef

- Mobbing angår alle (informasjon og materiell)

<https://www.unicef.no/denene/kategori/mobbing-angar-alle>

Sjumilssteget – Barnekonvensjonen i praksis

- <http://www.sjumilssteget.no/>

Lund, I., Godtfredsen, M., Helgeland, A., Nome, D. Ø., Kovac, B. V., & Cameron, D. L.

- Hele barnet hele løpet: Mobbing i barnehagen: Forskningsrapport 2015.

<http://www.forebygging.no/Global/mobbing%20i%20barnehagen%20rapport.pdf>

Stette, Ø. (2020)

Ny mobbelov for barnehager, psykososialt barnehagemiljø. Fagbokforlaget.

Dialogmodellen.no

Cappelen Damm Akademisk. Oslo Idsøe, E.C Roland,P (2017): Mobbeatferd i barnehagen.

Vedlegg 1

Tiltaksplan dersom mobbing skjer i barnehagen

TILTAK	ANSVAR	GJENNOMFØRT (Sign./dato)
Den som har observert eller observerer krenkende atferd informerer styrer straks. Beskriv så konkret som mulig hva som har skjedd.	Den som observerer og oppdager krenkende atferd. Alle.	
Samtale med barna som er involvert, evt. alle dersom det synes hensiktsmessig. Barna kommer med forslag til tiltak. Sammenfatte barnas forslag med de tiltakene personalet har kommet frem til.	Den/de ansatte som står barnet/barna nærmest.	
Lage en tiltaksplan	Styrer i samarbeid med pedagogisk leder.	
Foresatte til den/de som blir utsatt for handlingene og den som utfører krenkende handlinger, blir informert og tatt med på råd.	Styrer i samarbeid med pedagogisk leder.	
Informasjon til personalet(ved behov)	Styrer	
Evaluering på avdelingsmøter etter 1 – 2 uker. Drøfte eventuelle nye eller endrede tiltak.	Pedagogisk leder i samarbeid med øvrig personale.	
Nye samtaler med foresatte /barn ved behov.	Pedagogisk leder.	

Vedlegg 2

Tiltaksplan ved krenkende atferd utført mot/ av barn:

	ANSVAR	GJENNOMFØRT (sign. og dato)
Hva skal tiltakene løse?		
Hvilke tiltak er planlagt?		
Når skal tiltakene gjennomføres ?		
Hvem skal gjennomføre tiltakene ?		
Når skal tiltakene evalueres?		

Vedlegg 3

Mal for møte med foreldre ved krenkende atferd i barnehagen.

Møtedato/år:

Deltakere på møte:

Hva saken gjelder:	Tiltak/evaluering:	Ansvar:

Neste oppfølgingsmøte, dato/år:

Underskrift styrer/ Underskrift pedagogisk leder:

Underskrift foresatt/foresatte:

Vedlegg 4

Aktivitetsplan ved krenkende atferd utført av ansatt/styrer

Barnehagens navn:

TILTAK	ANSVAR	GJENNOMFØRT (sign./dato)
Den som har observert eller observerer krenkende atferd, informerer barnehagens leder straks. Gjelder saken styrer, er det kommunalsjef som skal informeres. Beskriv så konkret som mulig hva som har skjedd- den ansattes tolkningen av situasjonen.	Den som observerer og oppdager at ansatte eller styrer utfører krenkende atferd mot barn.	
Samtale/møte med ansatt, dersom saken gjelder en annen ansatt. Samtale med kommunalsjef dersom saken gjelder styrer. Den ansatte/styrer skal få tilbud om å ha med en tillitsperson i møtet.	Styrer. Kommunalsjef.	
Lage en tiltaksplan	Styrer eller kommunalsjef	
Avhengig av hvor alvorlig saken er, vurdere å gi den ansatte/styrer en skriftlig advarsel.	Styrer/Kommunalsjef	
Foresatte til den/de som blir utsatt for handlingene blir informert og tatt med på råd.	Styrer/Kommunalsjef i samarbeid med pedagogisk leder.	

Vedlegg 5

Sjekkliste for barnehagens psykososiale miljø

Brukes som egenrefleksjon og videre refleksjon i personalgruppa.

Spørsmål	Egenrefleksjon
Er samspillet barna imellom preget av sosiale hierarkier, eller av likeverdighet av hvem som bestemmer og hvem som får være med i lek og gruppeaktiviteter?	
Har alle barna lekekompetanse?	
Støtter og videreutvikler du/dere barnas lek ved behov?	
Har alle barna noen å leke med?	
Snakker dere jevnlig med barna om mobbing, hva de kan gjøre om de blir mobbet eller ser andre barn bli mobbet, individuelt og i gruppe med barna?	
Er du/dere gode rollemodeller overfor barna i forhold til at en ikke snakker nedsettende til eller om hverandre - verken barn, foreldre eller kollegaer?	
Er det et godt psykososialt miljø blant barnegruppene som er preget av humor, trygghet på hverandre, felleskap og autoritative voksne?	
Er du/dere autoritative voksne?	
Er det godt psykososialt miljø i personalgruppen ? Hvordan jobber man forebyggende?	
Har du/dere nok kompetanse til å kjenne igjen mobbing/krenkende atferd både hos barn og voksne?	
Har du/de ansatte gode holdninger til barn og foreldre av andre kulturer, sosiale/økonomiske ulikheter og funksjonshemninger?	
Tas foreldre med i samarbeidet om en observerer mobbeatferd/mobbing?	

Vedlegg 6

Sjekkliste for de voksnes relasjoner til barna.

Brukes som egenrefleksjon og videre refleksjon i personalgruppa.

Spørsmål	Egenrefleksjon
Er jeg anerkjennende og støttende i forhold til alle barnas initiativ?	
Er mitt samspill med barna preget av dialog med åpne spørsmål, eller er det mer beskjeder og kontroll mot enkelte av barna?	
Ser jeg alle barna eller blir noen oversett?	
Er det noen barn jeg stadig gir positiv oppmerksomhet mens andre i hovedsak får mer negativ oppmerksomhet?	
Er det lettere å tro på bestemte barns forklaringer i konflikter med andres?	
Griper jeg inn og veileder konflikter/utestenging, eller er det noen ganger jeg bare overser det?	
Tar jeg kontakt med alle barna eller er det noen jeg alltid velger å unngå?	
Har jeg større tålmodighet med enkelte barn enn andre?	
Er jeg bevisst forskjellen på humor og ironi?	
Er jeg en god rollemodell for barna ?	

Vedlegg 7

Fargeskjema – Relasjonskartlegging i barnehagen (utviklet av Kari Pape)

Kartlegging av de voksnes holdning til et enkelt barn

Målet med kartleggingen er å bli bevisste våre egne holdninger til enkeltbarn, og på denne måten få mulighet til å jobbe med og endre disse. Denne relasjonskartleggingen er et viktig verktøy for å kunne endre, de ofte skjulte, holdningene våre der det er nødvendig.

I den sammenhengen er ærlighet viktig. Det kan ofte være vanskelig å måtte innrømme at man ikke har et godt forhold til alle barna på avdelingen, men **det er de voksnes ansvar å endre sin holdning, aldri barnets.**

Gjensidig respekt, tillit og likeverd skal råde i barnehagen. Det er barns møte med kompetente voksne som skal danne grunnlaget for at de selv utvikler sosial kompetanse. Skjemaet under fylles ut ved at hver av de voksne må gi hvert barn en av fargene under. Det er fullt mulig at et barn kan ha flere farger. Det er viktig å nevne at det ikke er snakk om å sette barn i bås her, men et ønske om å synliggjøre skjulte holdninger. For å få så ærlige svar som mulig, så er det fornuftig å la den enkelte få fylle ut skjemaet for seg selv. Det kan til og med gjøres anonymt. Skjemaene leveres til styrer, som fyller opplysningene over i et samleskjema.

Rødt for hjertebarne, «som får trampe inn i sjelen din, gjerne med støvler på». Det er de barna du umiddelbart forstår og blir glad i.	Svart for de barna som trigger noe i deg, som kan få det til å koke over, og som du ikke helt forstår.	Grønt for de barna du har god kontakt med, som blir sett og hørt på en god måte, men som likevel ikke er «røde».	Blått for de barna du sjelden eller aldri har skikkelig kontakt med. De «usynlige» barna.

De ansatte i barnehagen blir enige om en måned i løpet av året hvor dere skal gjennomføre kartleggingen på nytt, slik at dere kan følge opp å se at utviklingen går rett vei. Igjen er det viktig å minne om at det er den voksne som alltid er ansvarlig i relasjonen til barn og at de «funnene» hver og en gjør i denne kartleggingen skal være et utgangspunkt for refleksjon, og å jobbe for å få en positiv relasjon til alle barna. Vi skal ha en likeverdig holdning til alle barna og deres initiativ, og ikke se på dem som innesluttet, elskelige eller utfordrende. **Vi skal se på oss selv, på våre holdninger og hvorfor vi reagerer som vi gjør.**

Vedlegg 8

Internkontroll

Våre rutiner for å forebygge mobbing og krenkende atferd.

Oppgave	Tidspunkt	Ansvar
Barnehagen gjennomgår handlingsplan	Barnehagestart og januar	Styrer
Opplæring og informasjon til alle nyansatte i handlingsplan for et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø i Midt – Telemark	Ved ansettelse	Styrer
Foreldre informeres om planen når de starter i barnehagen.	Hver høst	Pedagogisk leder
Personalet kartlegger barn-voksen relasjoner to ganger pr år.	Oktober og februar	Styrer
Barnehagen vurderer det psykososiale miljøet og informasjon som kommer fra foreldresamtaler.	2 ganger i året	Styrer
Barnehagen evaluerer sitt forebyggende og holdningsskapende arbeid hvert år.	Hver vår	Styrer